

SOKFÉLE.

XXV szám

Béts. Julius 27-dikén.

1832

FÖLDSARKI TARTOMÁNYOK.

	nagyságok □ mértf.	népességek
--	-----------------------	------------

A. Éjszaki Sarkiak.

1. Novaja Zemlja	4,455	—
2. Uj Szibéria	960	—
3. Spitzberga	1,390	50
4. Grönland	18,800	20,000
5. Nordderon, bizonytalan	—	—
6. György szigetei —	—	—
7. Banksland	40,000?	4,000
8. Nordsomerset bizonytalan	—	—
9. Baffinsland —	—	—
10. Jan Mayen szigete . .	20	—

B. Déli Sarkiak.

1. Déli Georgia	85	—
2. Sandvich földe	300	—
3. Neusüdshetland	5,000?	—

Öszvesen 71,010 24,050

AZ EGÉSZ FÖLD.

Részei	nagysága □ mértf.	népessége	egy □ mtf. esik lakos
1. Európa	147,048	227,000,000	1,482
2. Ázsia	814,665	390,000,000	479
3. Afrika	523,144	60,000,000	115
4. Amerika	675,886	39,000,000	58
5. Ausztrália	157,917	2,688,000	17
Földszarki Tart.	71,010	24,050	—

Öszveség 2,389,670 718,712,050 450

Toldalék a' M. Kurírhoz.

Mi a' nevetségés? a' régi 's új világ e' tárgy felett való gondolatja.

Szinte annyi baj van a' *Nevetségessel* mint a' *Széppel*. A' béka a' békánét, — a' Szeretsen a' Szeretsennét tartja szépnek — az ördög pedig a' szarvakat, hasadtkörmöt, ló lábat, nagy farkat. A' *Művészség* meztelen Aszszonyi formában festi le a' szépséget még pedig úgy, hogy a' megkülömböztető tagokat csak egy kis vékony sál - lepel takargassa. — Már ha Arcadia bájoló völgyein termett légyen is az, de előttem nem szép, ha nem ingerel; — a' Meztelenség pedig a' fige fa levéllel együtt elveszi a' szép Nem legnagyobb ingerét — a' szemérmetségét. Tsak az Igazságot szeretném én *Fády ként* in puris naturalibus — látni. *Vénus*, ingerjeit övében egyesíté, 's egyszer *Junónak* oda adta azt, hogy ez szomszédoló férjét újra beszerezhesse... Külömben *Évá figefu levelét* jobban tudják már a' mai Dámák moraliter használni. Így van a' dolog a' *Nevetségessel* is... sok szoros Aesthetikusok még azon is tziívódnak, hogy valyon a' *Nevetségés* a' szépség országába tartozik e'? Mások ellenben azon, hogy valyon a' kertészség, lovaglás, fechtérozás mestersége nem tartozik e' szint oly igazzal a' szép mesterségek sorába mint a' Tántz - mesterség, vagy a' tziifra hármónia? — már csak az van még hátra, hogy a' piperezés, möblirozás, kivilágosítás, tűzi játékok mesterségei a' szép mesterségek rangjára emeltessenek. Annyi igaz, hogy *Vieth* a' kortsolyázást már ide szám-lálja... Hát, bizonyos *gyönyörű* elájulásokba esés mestersége nem érdemel a' szép mesterségek között helyet? — kivált midőn némely elájulandó már előre kikiáltja hogy: „Fogjon meg, kérem az Urat, fogjon meg — mert mindjárt elájúlok...“ *Uraságok*, gaz-

dagon emésztő *Udvarok*, tudom, a' főzés 's tránchirozás - mesterségét azoknak sorából kihagyni, sehogymeg nem engedik; meg, meg is kell vallani, hogy nem holmi haszontalan virtuositás kell egy egész lúd, malatz, 's több eff. elszabdálására, — hát a' sonkának oly vékonyan való elszeletelésére megkívántató ügyesség, hogy a' számos vendégek közül mindenkinek jusson valami, 's mellyből sok Urats többet tud, mint egész Oskolai pályáján tanult tudományaiból — kimaradhatna azok sorából? Se hogy sem! inkább a' nyakravalókötés mestersége.... Utóbb, minden bizonyos érzéseket tárgyazó mesterségek (p. o. a' szakáttság az inyre, parfümírozás az órra, a' tapogatás az ujjakra nézve) a' szép Művészetek sorában fognak állni. Ide mutatnak már ezen Definitiok = világosítások is: *Görres* azt mondja hogy a' szakáttság, a' fluidumok = hígak plástikája — a' Párfümirozás, az illatok mu'sikája; — *Schlegel*, hogy az Építés mestersége, megfagyott mu'sika, *Jean Paul* hogy a' Mu'sika a' levegő poesise 's a' t. (l. Sokféle XIII sz. 126 lev.). Tanta est fiducia formae! — Egyéberánt nem volna mégis tanátsos azon nemtelenebb érzések tárgyait annyira magasztalni, — mivel úgy járna az ember velek mint *Lichtenberg* azon borjával, mellyet apportírozni tanított, — mennél vénebb lett a' borjú; annál kevésbbé értették egymást a' Tanító 's tanítvány. —

Hogy a' *Nevetséges*-nek tökéletes megfogását adhassuk: Nézzük végig röviden, a' Régieknek ezen tárgyról tett világosításokat. — Mínthogy *Homér* előtt minden *γελειον*, mihelyt tetszést vagy örömet gerjeszt: *Aristotelest* lehet méltán elsőnek tennünk azok között, kik a' *Nevetséges*-nek telyesebb, határozottabb értelmet adtak. Ezt a' *Plátó* Tanítványát, a' szép lelkű *Filep* barátját, *Sándor* nevelőjét; ezt a' finom, világra

termett mély bé látású Philosophust, fájdalom! még máig is sokan nem esmerik eléggé; mivel azon közép idői metaphysikos haszontalankodók, megvesztegették, elidomtalanították munkáit, éppen úgy, mint sokan a' B—t. Ez a' derék Stagyrai *Nevelésének* nevezi azon kedvetlen állapotot, vagy hibát, mely nints a' Tulajdonosok fájdalommal vagy veszedelmével egybekötve, p. o. egy nagyon rút elformáltatott ábrázat nekünk nevelésének tetszik. — Pope a' Státus Minister egyszer az egész Statustanátsot megneveztette ingének egy szokatlan helyen való kiérésével. Szintügy az utolsó Cölni választó Hertzeg, az által, hogy a' tüzesen beszéllő Cancellariusnak egyik tenyerébe, mely az Asztalon karika formára öszvetéve volt, alattomban egy szál Spanyol-viaszt dugott, 's így a' Beszéllő, a' dolgot észre nem vévén, Spanyol viaszszal ágált, — 's az egész Gyűlést hangos hahotára fo- kasztotta.

(Folytatása következik).

Az öt Elementomról.

Öt Elementom? — Ki hallott valaha valamit öt elementomról? — Könyörgök alázatosan, ez ha újnak látszik is de megrendíthetetlen alapon épült állítás. — De hát hogy lehet öt elementom? — Mindjárt meg fogjuk látni. — Nem akarom az olvasóim türelmeségét fárasztani azzal, hogy mit jelent ezen szó „elementom“ a' Physikusoknál, és Chemikusoknál; mi itt tágasabb értelemben elementom alatt értünk olyan dolgot, melly nélkül az ember éppen el nem élhet. — Illyen elementomot a' régiek négyet vettek fel, t. i. a' földet, a' vizet, a' tüzet, és a' levegőt, ezeket mi is a' közönséges életben megtartottuk. — No! 's hát hol van az ötödik? — Azonnal szolgállok vele; — az öt-

dik elementom a' — a' —; de találják ki az urak magok! — Tán a' bor? — Követem alázatosan, nem az; — mert, ámbátor én ezen örömhözöt nagyon kedvelem; — de a' nélkül élélhetünk, sőt, mint némellyek állítják, tovább is élünk, ha bort nem iszunk. De kóstolták e' ezek Tokaji, Ménesi, Ruszti nektárainkat? — nem hiszem! — Talám hát a' dohány? Hoho! — az Úr bizonyosan egy olly búzgó imadója a' dohánynak, kik naponként 30 — 40 pipával elfüstölnek, 's ezen tételt: „hogy ezen világ a' legjobb” nagyon kegyetlenül megtámadnák, ha dohány nem volna; — de nem az. — Talám a' szerelem? — Megvallom, hogy ezen bájló indulatot nagyon szívesen ötödik elementomnak tettem volna; — de hány ezer ember van a' ki nem is tud szeretni? — No hát bizonyosan a' Moralitás vagy erköltsiség lesz. Ugyan de mit akar az Úr a' mi pallérozódott időnkben a' morálitással? hát nem látja az Úr, hogy annyi ezer, meg ezer ember él kikenek nintsen moralitássok? No de már látom, hogy nem találják el, tehát tsak megmondom, az ötödik elementom — a' — *pénz!!!* Adjának az embernek tüzet, földet, vizet, levegőt; 's tagadják meg tőle a' pénzt; — Isten úgy tartson! tán nem él három napig! *Pénz! pénz!* te vagy a' leghatalmasabb rugója e' világnak, tsak te teszel bennünket emberekké, ha te nyomod az igazság mértékjének egyik serpenyőjét, magasan felvetődik a' másik az éghez, ha bár erkölts, igazság, árvák és özvegyek könnyei fekszenek is benne, — a' te igézö fényed eltakarja a' veres hajakat, a' bandzsa szemeket, a' szeplőket, 's a' himlőhelyeket, te bé takarod sűrű lepellel a' púpos hátat, a' görbe lábat, — te adhatsz a' tudatlannak tudományt, a' korhelynek erköltsöt, az élhetetlennek ügyességet, te vagy azon búbajos erő, melly egy bugyros zsidóból

földesurat tsinálhat! a' te bájló pengésed megalázza a' legnagyobb kevélységet, meggyőzi a' legkényesebb dámákat, megrontsolja a' legállandóbb erköltsöt. Te vagy az embernek ötödik elementoma!

Tudja e' édes barátom miért tettek a' régiek pénzt a' holtak szájába? — Bizonyosan, hogy Cháronnak a' Styx vizén való áltvitelért fizethessenek. Nem hiszem én azt! hanem azért, mivel azt hitték, hogy pokolban bírák eleibe állíttatnak.

Nints örökké való szerelem, de a' barátság örök-ké való! vagy nem érdemli meg ezt a' nevet.

„Be boldogtalan vagyok én!“ monda egy házas ember barátjának, „a' feleségem nem szeret.“ — „Örülj inkább barátom,“ — felele emez; — „bár az enyim volna olyan, de az nagyon *sokat* szeret.

A' mint hallok az Úr elveszi B — — Kisaszszonyt. — Igenis barátom, óh be holdog élet vár engem! — Nem esmérem ötet személyesen; kétség kívül jó, és szép? — nem az, nem az barátam, hanem 20,000 pengő forintot tesz esztendönkénti jövedelme. — Szeren-tés útát kívánok a' házasság tengerén!

A' Férjfiúi Szűzesség.

B ü r g e r u t á n n.

1. Kinek még bújaság nyakát nem korholta,
Ki élte ikráját el nem pazérolta,
Annak nyilt homlokán nagy betűkkel ragyog
E' derék nevezet: Én férjfiú vagyok.

2. Mert szépen tsirázott, — szépen is virít ő
Mint egy sűgár nádszál lassan magasra nő:
Él gyönyörűségben Istenséggel tele,
Jártában, ültében Apolló van vele.
3. Mennyei erő foly minden tsepp vérében,
Láng-ész van elrejtve legkissebb érében:
Az alkony fiait némán sohajtozza,
Sas reptét merészen égnek irányozza.
4. Majd az égi fények táborába merül,
Nints körülte homály, — velle minden derül:
Ihlettetett lelke jár a' Mennyegzettül
A' két vég-pólusig mindenén keresztül.
5. A' mi nagy, jó, igaz, a' mi szép, és ditső,
Mohon ált karolja, mohon bé szívja ő:
'S elő adja tisztán mézes ajjakával,
Tele nyájassággal, és harmóniával.
6. Óh nézd miként lépdél amott fényességben,
Mint egy földi Isten e' föld üregében:
Ditsön jár, ditsön kél sűgár természetével,
Semmit se kér, — mindent parantsol szemével.
7. Világos két szeme' tiszta ragyogása
A' kristály pataknak árnyékos forrása:
Hajnalként sűgárzik egész artzolatja,
Artza, szeme, szája, rénynek rajzolatja.
8. Méltóság ül képén, 's mindent a' mit teszen.
Herkules karjával gyorsan véghez viszen:
Mert két izmos karja — fegyver szabdalása,
'S fegyvere' zörgése, — menykő tsattanása.

9. A' déltzeg paripát nyomja az ikrája,
Zablát harap a' ló, tajtékot tőr szája:
Dúl, fül, kapál, hogy a' föld is reng alatta,
Míg a' ki szabott tzelt merőn el haladta.
10. Melly gyönyörűséget terem az ilyen kor,
Virít, illatozik, mint a' rózsa bokor:
Szerentsés Hitvese szerelmes ölében
El részegedve ül a' kedv tengerében.
11. Szívtelve férjére, 's osztán maga körül
Tekint: Hol van ennek Párja? így szól 's örül:
Szaladj buja! téged vagdal jó kedvében,
Ő részes ágyában, részes mindenében.
12. Majd ha kelő tavasz harmatját le rázza,
Nőjét is egy zsenge gyümöltts koronázza:
'S így ha őnn virágjok lassanként lehúllnak,
Nemes fajból ismét frissebbek ujjúlnak.
13. Majd ezek is mint ő, 's Nője, — illatoznak,
Teremtek, 's teremtnék, — sokfelé ágaznak,
'S mind annyi Herkuleszt hoznak valóságra,
Hogy Czédrus-erdő nő egyik fél-világra.
Vitéz Ignácz *).

M e s e.

Gyors vagyok én, gyorsabb a' szélnél, híreket hordok,
'S a' mit elindítok, húsz harminz egyre beszéli;
Még is azon titkot tsak az első érti 's utolsó.

Megfejtés: a' XXIV Szám. Kantsó.

*) A' XXV-dik Számban, hibásan tétetett Jősef-nek.
